

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1. Inleiding

In 2017 is de Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen door de raad vastgesteld. In deze nota zijn de kaders neergelegd voor het risicomanagement.

Ambities (wat willen we bereiken)

Er moet worden gezorgd dat het optreden van risico's zo weinig mogelijk effect heeft op de uitvoering van het bestaande beleid. Daarbij beoordeelt de gemeente het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente mogelijke risico's op kan vangen zonder dat de continuïteit van beleid of bedrijfsvoering in gevaar komt.

Onze inzet (wat hebben we daar voor gedaan)

Risicomanagement is een dynamisch proces. Gedurende het jaar worden de risico's en beheersmaatregelen geactualiseerd. Hierover wordt gerapporteerd in de jaarstukken en in de programmabegroting. Risico's met financiële effecten nemen we mee bij de bepaling van het weerstandsvermogen. Deze risico-inventarisatie heeft ook plaatsgevonden tijdens het opstellen van de begroting. De resultaten zijn opgenomen in deze paragraaf.

Volgens het beleid zijn risico's van het grondbedrijf niet in deze paragraaf opgenomen wegens de geheel eigen methodiek. Hiervoor wordt verwezen naar paragraaf 7 Grondbeleid. Wel is het weerstandsvermogen van het grondbedrijf gecorrigeerd op de beschikbare weerstandscapaciteit van de algemene dienst, zodat het beschikbare weerstandsvermogen, opgenomen in deze paragraaf, een totaal beeld geeft.

Wat doen we In deze paragraaf

Allereerst rapporteren we over de risico-inventarisatie (§ 2.2). Op basis hiervan wordt de benodigde weerstandscapaciteit berekend (§ 2.3). Daarnaast hebben we de beschikbare weerstandscapaciteit in kaart gebracht (§ 2.4). Op basis van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit wordt het weerstandsvermogen berekend (§ 2.5). Tenslotte worden de kengetallen over de financiële positie van de gemeente weergegeven (§ 2.6).

2.2. Risico-inventarisatie

Het risicoprofiel omvat nu 43 risico's, 3 minder dan bij de vorige inventarisatie bij de Jaarrekening 2017. Hieronder staan de financiële risico's met een gewogen risico vanaf € 100.000. Daarbij hebben we ook – conform de nota – de beheersmaatregel weergegeven.

De risico's met een gewogen risicobedrag van meer dan € 100.000 zijn hetzelfde als bij het opstellen van de Jaarrekening 2017. Het risico ten aanzien van het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs is geactualiseerd en lager dan bij de Jaarrekening 2017. De bij dit risico genoemde investeringsbedragen betreffen – conform de afgesproken systematiek - de kalenderjaren 2019 en 2020. De hierna genoemde risico's lopen voor de meeste IHP - projecten na 2020 door.

Het 'gewogen risicobedrag' geeft de vermenigvuldiging van kans en financieel gevolg weer. Dit is het bedrag waar in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit rekening mee wordt gehouden. De 'invloed' is het percentage dat dit risico inneemt in het totaal aan gewogen risico's. De hoogte van de invloed bepaalt de positie (kolom 1) en geeft de belangrijkheid weer van het risico.

Positie	Risico	Kans (in %)	Financieel gevolg (in €)	Gewogen risicobedrag	invloed	Programma risico
1	Deelneming van € 4.900.000 via Commandiet Triangel B.V. in C.V. Triangel.	10	4.900.000	490.000	22%	Algemeen (Treasury)
	Beheersmaatregel: - Invloed via Deelneming Triangel GEM beheer BV. - Resultaten vanuit gemeente nauwlettend gevolgd.					
2	De uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs (IHP) 2016 loopt anders dan verwacht.	35	1.023.000	358.000	17%	Mens in ontwikkeling
	Beheersmaatregel: - Vóór aanbestedingen worden de te verwachten kosten berekend en indien noodzakelijk wordt het ontwerp aangepast (versobering e.d.). - Risico's worden vooraf goed onderzocht (technisch, projectrisico's e.d.) - De gemeente kan invloed uitoefenen door vertegenwoordiging in stuurgroep/projectgroep en/of bouwteam. - De gemeente neemt het bouwheerschap op zich indien zinvol.					
3	Mogelijk beroep op gemeentegaranties bij de ingebrekestelling terugbetaling € 15 miljoen (geldleningen) door C.V. Triangel aan BNG.	4	7.500.000	300.000	13%	Algemeen (Treasury)
	Beheersmaatregel: - 50% contragarantie BPD. - Invloed via Deelneming Triangel GEM beheer BV. - Resultaten vanuit gemeente nauwlettend gevolgd.					
4	Mogelijk beroep op gemeentegarantie bij de ingebrekestelling terugbetaling € 15 miljoen (kredietfaciliteit) door C.V. Triangel aan BNG.	4	3.750.000	150.000	7%	Algemeen (Treasury)
	Beheersmaatregel: - 50% contragarantie BPD. - Invloed via Deelneming Triangel GEM beheer BV. - Resultaten vanuit gemeente nauwlettend gevolgd.					
5	De nieuwe basisschool "De Nieuwe School (voorheen Het Perspectief)" beëindigt zelf de instandhouding (bijvoorbeeld onvoldoende leerlingen of andere overwegingen van het schoolbestuur).	30	500.000	150.000	7%	Mens in ontwikkeling
	Beheersmaatregel: De neutraliteit van de gemeente sluit elke poging om het leerlingenaantal te beïnvloeden uiteraard volledig uit. Desondanks wordt het verloop van het aantal leerlingen nauwlettend gemonitord en de huisvesting kwalitatief goed ingevuld.					

De 5 risico's vanaf € 100.000 bepalen gezamenlijk voor bijna 70% het gewogen risico van alle risico's totaal.

Risico's verbonden partijen

In de Paragraaf verbonden partijen worden ook de risico's voor de verbonden partijen weergegeven. Deze analyse leidt niet tot de opnemng van gewogen risico-bedragen van meer dan €100.000 in de risico-inventarisatie.

2.3. Benodigde weerstandscapaciteit

Financieel gevolg

De ontwikkeling van het aantal risico's en het totaal aan maximaal financieel gevolg is als volgt.

	Begroting 2018-2021	Jaarrekening 2017	Begroting 2019-2022
Aantal geïnventariseerde risico's	42	46	43
Maximaal financieel gevolg alle risico's	€ 24.361.500	€ 24.597.000	€ 21.042.000

Risicosimulatie

Natuurlijk zullen de risico's zich niet allemaal tegelijk voordoen. Van alle risico's is de kans bepaald dat het risico zich zal voordoen. Volgens een statistische berekening kan vervolgens bepaald worden welk bedrag nodig is om de risico's af te dekken. Met een zekerheid van 90% kunnen de risico's worden afgedekt met een bedrag van € 2.831.000 (benodigde weerstandscapaciteit). Dit was bij inventarisatie voor de Jaarstukken 2017 € 3.162.000.

	Begroting 2018-2021	Jaarrekening 2017	Begroting 2019-2022
Benodigde weerstandscapaciteit	€ 3.030.000	€ 3.162.000	€ 2.831.000

2.4 Beschikbare weerstandscapaciteit

Incidentele en structurele weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit kan worden onderscheiden in incidentele weerstandscapaciteit (vermogen om eenmalige financiële gevolgen van risico's op te vangen) en structurele weerstandscapaciteit (vermogen om structureel de financiële gevolgen van risico's op te vangen). We gebruiken in eerste instantie de incidentele weerstandscapaciteit om zowel incidentele als structurele tegenvallers te dekken. Indien zich gedurende een jaar structurele tegenvallers voordoen, zonder dat daar meevallers tegenover staan, dan worden deze eerst incidenteel afgedekt vanuit de incidentele weerstandscapaciteit. Vervolgens wordt hiervoor bij de samenstelling van de eerstvolgende begroting structurele dekking gezocht binnen de structurele begrotingsruimte. Indien dit niet lukt dan kan de structurele weerstandscapaciteit ingezet worden als dekkingsmiddel.

Incidentele weerstandscapaciteit

De beschikbare incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan incidentele middelen van de algemene dienst vermeerderd met het saldo in de incidentele weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Dit wordt hieronder weergegeven.

De vrije algemene bedrijfsreserve algemene dienst is als volgt:

	Begroting 2019-2022
Algemene bedrijfsreserve algemene dienst, saldo 1-1-2019	€ 17.357.000
Af: nieuw beleid begroting 2017 - 2020	€ 0
Vrije algemene bedrijfsreserve algemene dienst	€ 17.357.000

Elementen incidentele weerstandscapaciteit	Begroting 2018-2021	Jaarrekening 2017	Begroting 2019-2022
Vrije algemene bedrijfsreserve algemene dienst	€ 15.566.000	€ 16.410.000	€ 17.357.000
Algemene bedrijfsreserve Zwembad	€ 294.000	€ 294.000	€ 320.000
Post onvoorzien (met ingang van 2018 op basis van € 0,50 per inwoner was € 2,00)	€ 13.000	€ 0	€ 14.000
Stille reserve	nmb	nmb	€ 145.000
Totale incidentele weerstandscapaciteit algemene dienst	€ 15.873.000	€ 16.704.000	€ 17.836.000
Saldo weerstandscapaciteit Grondbedrijf, zie Par. 7 - Grondbeleid	€ 966.000	€ 2.851.000	€ 2.751.000
Beschikbare incidentele weerstandscapaciteit	€ 16.839.000	€ 19.555.000	€ 20.587.000

In de vernieuwde Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen is opgenomen dat ook stille reserves in de beschikbare weerstandscapaciteit wordt meegenomen. De mogelijke stille reserves zijn onderzocht. De stille reserves betreffen het positieve verschil tussen de directe verkoopwaarde (actuele waarde) en de boekwaarde (waardering). Het kan hierbij gaan om materiële bezittingen en/of financiële bezittingen (deelnemingen). Van een stille reserve in materiële bezittingen kan pas worden uitgegaan als de bijbehorende activa niet duurzaam aan de bedrijfsuitoefening zijn verbonden en dat de activa vrij verhandelbaar zijn. Voor de gemeente doet dat zich alleen voor bij onroerende zaken die in eigendom zijn van de gemeente en niet meer benodigd zijn voor de bedrijfsuitoefening. Er zijn enkele kleinere stille reserves bij een aantal panden cq gronden, niet bij financiële bezittingen.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit van onze gemeente wordt toegelicht in § 2.6. Kengetallen.

2.5 Benodigde versus beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt een relatie gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en daarbij benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening maakt het mogelijk om een ratio voor het weerstandsvermogen te bepalen. Om de ratio van het weerstandsvermogen te beoordelen wordt gebruik gemaakt van normen die ontwikkeld zijn in samenwerking met de Universiteit Twente en bij meerdere gemeenten worden toegepast.

Ratio	>2.0	1.4-2.0	1.0-1.4	0.8-1.0	0.6-0.8	<0.6
Betekenis	uitstekend	ruim voldoende	Voldoende	matig	onvoldoende	ruim onvoldoende

	Begroting 2018-2021	Jaarrekening 2017	Begroting 2019-2022
Beschikbare incidentele weerstandscapaciteit	€16.839.000	€ 19.555.000	€ 20.587.000
Benodigde weerstandscapaciteit	€ 3.030.000	€ 3.162.000	€ 2.831.000
Ratio weerstandsvermogen	5.6	6.2	7.3
Ratio betekenis	uitstekend	uitstekend	uitstekend

2.6 Kengetallen financiële positie

De kengetallen moeten worden opgenomen in deze paragraaf om de raad in onderlinge samenhang eenvoudig inzicht te verschaffen in de financiële positie van de gemeente en daarmee een bijdrage te leveren aan de (verdere) invulling van de kaderstellende en controlerende rollen van de raad. Ze moeten inzichtelijker maken

over hoeveel (financiële) ruimte een gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen.

De website 'staatvan.zuid-holland.nl' van de provincie Zuid-Holland maakt het mogelijk door middel van een dashboard deze kengetallen te vergelijken met andere gemeenten in de provincie Zuid-Holland. Tevens zijn hierbij normen gedefinieerd, die in het vervolg als referentie worden gebruikt.

Het verloop van de kengetallen kan als volgt worden samengevat:

Kengetallen	Begroting 2018	JR 2017	B 2019	B 2020	B 2021	B 2022
Netto schuldquote	108%	104%	99%	86%	94%	90%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	107%	103%	98%	85%	93%	89%
Solvabiliteitsratio	32%	27%	30%	32%	32%	33%
Grondexploitatie ratio	52%	88%	59%	39%	37%	28%
Structurele exploitatieruimte	1,2%	0,8%	2%	2%	1%	1%
Belastingcapaciteit	106%	106%	107%	107%	107%	107%

Toelichting:

Netto schuldquote

Kengetal dat een indicatie geeft van de hoogte van de schuld. Daarmee kan een oordeel worden gevormd over de mate waarin de baten, exclusief reservemutaties, van de gemeente toereikend zijn om de schuldverplichtingen te voldoen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Het percentage komt tot stand door de aangetrokken gelden minus de uitgezette gelden te delen door de jaarinkomsten. Volgens de website 'staatvan.zuid-holland.nl' is de kleur bij een ratio van < 90% groen, bij 90% - 130% oranje (volgens website geel) en bij > 130% rood (volgens website oranje).

De netto schuldquote daalt de komende jaren. Dit komt voornamelijk door verkopen binnen de grondexploitatie Triangel. Met de verkopen wordt ook een schuld afgelost die samenhangt met de grondexploitatie.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Bij dit kengetal worden de doorgeleende gelden van de financiële activa gecorrigeerd op de netto schuldquote. Verder is de toelichting op de netto schuldquote van toepassing, inclusief referentiewaarden.

Solvabiliteitsratio

Kengetal dat weergeeft in hoeverre het totaal van de activa is gefinancierd vanuit het eigen vermogen. De ratio wordt berekend door het eigen Vermogen (de reserves) te delen door het balanstotaal. Volgens de website "staatvan.zuid-holland.nl" is de kleur bij een ratio van > 50% groen, bij 20% - 50% oranje (volgens website geel) en bij < 20% rood (volgens website oranje).

De solvabiliteit verbetert ten opzichte van de jaarstukken 2017 doordat passiva afnemen, met name door aflossing schuld voor de grondaankopen voor de grondexploitatie Triangel.

Grondexploitatie ratio

Kengetal dat een indicatie geeft van de hoogte van de voorraad bouwgrond en de stand van het onderhanden werk bouwgrondexploitatie. De balanswaarde hiervan minus de voorzieningen voor negatieve grondexploitaties wordt gedeeld door de jaarinkomsten om tot deze ratio te komen. De hoogte van dit kengetal geeft aan wat het terugverdienrisico is op de grondexploitaties ten opzichte van de totale inkomsten van de gemeente. Volgens de website 'staatvan.zuid-holland.nl' is de kleur bij een ratio van < 20% groen, bij 20% - 35% oranje (volgens website geel) en bij > 35% rood (volgens website oranje). Volgens de eerder genoemde website is de bandbreedte van deze ratio bij de diverse gemeenten groot. Of een gemeente een beheers- of een ontwikkelgemeente is heeft een grote invloed op deze ratio. De gemeente Waddinxveen heeft ten opzichte van de baten een relatief grote grondpositie, die echter de komende jaren wel fors afneemt. Door de eerder genoemde verkopen bij de grondexploitaties, neemt de boekwaarde van grondexploitaties de komende jaren af en daarmee verbetert de ratio. In 2022 is de ratio voor het eerst oranje.

Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de begroting/jaarrekening is, afgezet tegen de inkomsten. Dit kengetal brengt de structurele weerstandscapaciteit of robuustheid van de meerjarenbegroting tot uitdrukking. De structurele exploitatieruimte heeft een positieve invloed op de solvabiliteit als hiermee het eigen vermogen wordt versterkt. Volgens de website 'staatvan.zuid-

holland.nl' is de kleur bij een ratio van > 0% groen, 0% oranje (volgens website geel) en bij < 0% rood (volgens website oranje).

Deze ratio is bij de gemeente Waddinxveen voor de komende jaren positief.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk (jaar t) in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde (jaar t-1). Volgens de website 'staatvan.zuid-holland.nl' is de kleur bij een ratio van < 95% groen, bij 95% - 105% oranje (volgens website geel) en bij > 105% rood (volgens website oranje).

De tarieven zijn bij de gemeente Waddinxveen iets hoger dan gemiddeld in Nederland, maar wel lager dan in 2016.

Financiële kengetallen begroting 2019 – 2022 in samenhang

De gemeente Waddinxveen is een ontwikkelgemeente. Dit betekent dat de financiële omvang van de begroting jaarlijks wisselt. Dit is van invloed op het verloop van de Netto schuldquote, de Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, de Solvabiliteit en de Grondexploitatie ratio, die hierdoor een grillig karakter kunnen vertonen.

In het voorjaar van 2017 is de liquiditeitsprognose geactualiseerd. In 2018 zijn de cijfers opnieuw geactualiseerd. Bij het opstellen van de begroting 2018-2021 was de verwachting dat eerst in 2032 nieuwe financiering aangetrokken dient te worden. Op basis van het Coalitieakkoord en de daarin gepresenteerde investeringen luidt de verwachting dat het moment waarop nieuwe financiering aangetrokken dient te worden eerder plaats zal gaan vinden. Vanwege het grote volume aan investeringen –en de huidige achterstand in de uitvoering daarvan- is op dit moment lastig in te schatten wanneer herfinanciering nodig zal zijn. Volgens de huidige inzichten bedraagt het schuldrestant begin 2033 € 39 miljoen tegen € 99 miljoen ultimo 2018. Zie hierover ook paragraaf 4.2.

Uit het verloop van de structurele exploitatieruimte en de verwachte uitkomsten van het actief grondbeleid blijkt dat de komende jaren de rentelasten samenhangend met de bestaande geldleningenportefeuille kunnen worden gedekt.

De komende jaren blijft de omvang van het eigen vermogen nagenoeg hetzelfde. Bij een dalend schuldrestant zal de Solvabiliteitsratio naar verwachting verder verbeteren. De Belastingcapaciteit kan worden gebruikt als instrument om de Structurele exploitatieruimte in meerjarenperspectief te verbeteren. Gevolg zal wel zijn dat verder in negatieve zin zal worden afgeweken van het landelijk gemiddelde.